

Irena Paradžik
Vanja Zidar Šmic

Svi protiv svih

č S

Ključno pitanje

Kako je rat produbio političke podjele među Slovencima?

Tema

Modul se bavi građanskim ratom u Sloveniji i može se primijeniti na bilo koju drugu regiju u bivšoj Jugoslaviji. Obraćamo se đacima od 14 do 18 godina. Izabrali smo ovu temu jer je kontroverzna i osetljiva za cijelo područje bivše Jugoslavije, s obzirom na to da i nakon 60 godina od tih događaja još uvijek postoje podjele među ljudima i političarima kada je u pitanju ovaj period, a potpuno pomirenje još uvijek nije postignuto.

Ciljevi:

- Učenici će steći saznanja o Građanskom ratu u Sloveniji.

Ishodi učenja:

- Učenici će porebiti različite odgovore Slovenaca na okupaciju.
- Naučiće zašto su radnička i buržoaska struja imale različite odgovore na okupaciju.
- Moći će da prepoznaju činjenice koje su inicirale jačanje tenzija koje su onda izazvale sukob među Slovencima.
- Moći će da izraze kritičko mišljenje na konstruktivan način i da se izbore sa osetljivom i kontroverznom istorijom.

Uputstvo za predavača:

Nastavnik će pročitati učenicima Uvod i predstaviti razredu temu. Radionica ima dva dijela – prvi dio je rad u grupama, a drugi dio je prezentacija rezultata svake grupe i debata.

90
minuta

Aktivnost 1: Nastavnik dijeli učenike u 4 grupe.

I grupa: Odgovor na okupaciju i polarizacija, crkva između dvije vatre.

II grupa: Vojne jedinice, radnička struja ! partizani, buržoazija ! slovenski četnici (Plave brigade).

III grupa: Vojne jedinice, buržoazija ! Seoska garda (MVAC), domobrani.

IV grupa: Brat na brata (Građanski rat 1942! 1945).

Aktivnost 2: Nastavnik daje učenicima uputstva za rad u grupi (kooperativno učenje). Svaka grupa takođe dobija ova uputstva odštampana.

Metodologija – kooperativno učenje:

Svaki član grupe dobija vlastiti radni list, rješava sve zadatke i zapisuje odgovore. Svaki član grupe bira broj od 1 do 4 jer svaki od njih može biti izabran za izvjestioca nakon što grupa završi sa radom. Pored rješavanja zadataka, svaki član grupe će imati još jedan bitan zadatak. Svaka grupa mora imati: voditelja, čuvara, kontrolora vremena i posmatrača.

90
minuta

Podjela uloga unutar grupe	Komunikacija unutar grupe
Voditelj rukovodi radom grupe, utvrđuje da svi razumiju uputstva. On/ona čita pisane izvore.	Da li razumijivo čitam? Možemo li naći još bolji odgovor?
Čuvar osigurava da svi članovi grupe sudjeluju u radu. Upozorava one članove koji su se distancirali od teme ili koji ne učestvuju u radu.	Moraš tiho govoriti. Preglasan si. I ti si član grupe i moraš učestvovati jer ćemo biti ocijenjeni kao grupa.
Kontrolor vremena vodi računa o vremenskom ograničenju i ohrabruje ostale da požure.	Požurite, još samo tri minute su ostale. Ponestaje nam vremena, moramo se svi potruditi.
Posmatrač posmatra kako grupa radi	Po završetku rada Posmatrač izvještava o radu grupe i ostale tri uloge u grupi.

Aktivnost 3: Nastavnik daje Uvod u modul (temu) učenicima. Svaka grupa, takođe, dobija i ovaj Uvod u štampanom obliku.

Aktivnost 4: Učenici rade u grupama. Svaka grupa analizira istorijske izvore i odgovara na pitanja u isto vrijeme. Svaka grupa, takođe, pravi sebi *pojmovnik* svih različitih vojnih jedinica i njihovih vođa.

Aktivnost 5: Nastavnik za svaku grupu bira broj od 1 do 4, tako da se izabere po jedan izvjestilac iz svake grupe. Izvjestioci predstavljaju korišćene istorijske izvore ostalim učenicima i čitaju odgovore na pitanja. Za to vrijeme učenici crtaju lenu vremena i na tabli prikazuju političke grupacije sa svim njihovim vojnim jedinicama za vrijeme okupacije.

Aktivnost 6: Nastavnik sprovodi debatu koristeći pitanja za kritičko razmišljanje:

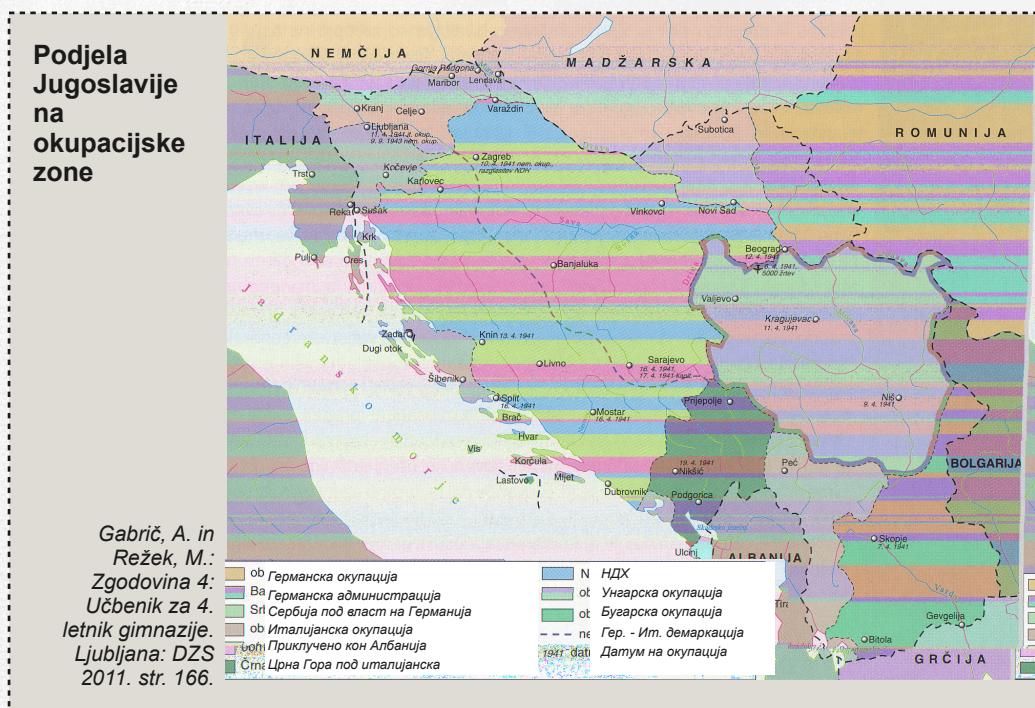
1. Da li je reakcija civila da se uključe u Seosku gardu, četnike i domobranu, bila prećerana ili legitimna?
2. Koji razlozi su bili najubjedljiviji, koji su ljudi odredili za jednu ili drugu struju?
3. Kakve su bile posljedice odluka ljudi iz tog vremena na život u savremenoj Sloveniji?

Kako je rat produbio političke podjele među Slovencima? (ključno pitanje)
 U jesen 1942. talijanski general Vittorio Ruggero rekao je sljedeće u razgovoru s ljubljanskim biskupom:
 "MVAC je mnogo pomogao Talijanima, ali je stvorio takvu mržnju među Slovencima da je nećete uspjeti ukloniti ni za 50 godina.

Jan, Ivan: Korenine zla. Odstrte zavese I. Samozaložba. Ljubljana 1995. str. 13.

6. aprila 1941. njemačke trupe su napale Jugoslaviju kroz Bugarsku i Austriju. Napad je počeo bombardiranjem aerodroma i drugih vojnih ciljeva, kao i gradova. Napad na Beograd bio je razarajući. 11. aprila, nakon što su Nijemci već prodrli u Zagreb i Karlovac i odsjekli zapad Jugoslavije od njenog centra, Italijani su započeli invaziju Slovenije i Hrvatske. U to vrijeme, ofanzivu su započele i Mađarske trupe. Jugoslavenska vlada i kralj su napustili zemlju koja je kapitulirala 17. aprila. Većina jugoslavenske vojske bila je zarobljena, ostavljajući zemlju u rasulu.

Repe, B.: Sodobna zgodovina, učbenik za 4. letnik gimnazij. Ljubljana: Modrijan 2007. str. 140

Jugoslavija je podijeljena na deset oblasti koje nijesu formirale jednu cjelinu, već su imale različite statuse. Podjela je urađena u svrhu promocije šovinizma među narodima i nacionalnostima koji su do tada živjeli u Jugoslaviji.

Petranović, B.: Istorija Jugoslavije, knjiga II – Narodnoosvobodilački rat i revolucija. str. 26 – 27. www.znaci.net/00001/96.htm

Dio Slovenije (Gornja Koruška, Štajerska i dio Prekomurja), Banat, rudarsko područje oko Bora sa okolinom i Stara Srbija potpale su pod vlast Njemačke.

Petranović, str. 25 - 26

Mađarska je uzela vlast u Prekomurju, Baranji, Bačkoj i Međumurju, Bugrska je osvojila većinu Makedonije, dio Kosova i jugoistočnu Srbiju, dok su Italijani zauzeli dio Slovenije (tzv. Ljubljanska pokrajina), zapadni dio Hrvatskog primorja zajedno sa ostrvima, Dalmaciju od Zadra do Splita, dio dalmatinskih ostrva, Gorski Kotar, Crnu Goru, većinu Kosova i Metohije, dio zapadne Makedonije i Boku Kotorsku. „Velika Albanija“ dobila je dio Kosova i Metohije kao i zapadni dio Makedonije, dio Sandžaka i istočni dio Crne Gore.

Repe, 1995, str. 135

Hrvatska i Bosna i Hercegovina postale su dio Nezavisne Države Hrvatske (NDH). Njemci, Italijani, Bugari i Mađari počeli su da denacionalizuju okupirana i kontrolisana područja Srbije, Slovenije, Makedonije i Hrvatske.

P . 36, 42

Najstroži režim prema Slovencima bio je njemački, koji je ukinuo slovenačke novine, udruženja i organizacije. U školama i vrtićima ljudi su smjeli da govore samo Njemački. Slovenci su načerani na masovne migracije u druge zemlje, dok su Njemci naseljavali ta područja. Jednako nasilni bili su Mađari u Prekomurju. Italijani ispočetka nijesu bili tako nasilni, dozvoljavali su postojanje slovenačkih kulturnih i obrazovnih institucija.

Bugari koji su zamijenili njemačke trupe u Makedoniji, zabranili su upotrebu makedonskog imena, jezika i oznaka na zvaničnim tekstovima, i postavili svoje službenike i sveštenstvo. Makedonska mladež morala se prijaviti u različite bugarske fašističke paravojne grupe i nacionalne omladinske organizacije. (...) Kolonisti i Srbijanci koji su u Makedoniju došli poslije 1918. su deportovani, a njihova imovina konfiskovana. Italijanski i albanski proglašeni su službenim jezicima Zapadne Makedonije; teorija o albanskom porijeklu Makedonaca ugledala je svjetlost dana. Albanska fašistička partija (FPA), koja se sastojala od Albanaca i turske omladine, promovisala je mržnju prema Makedoncima. Bugari su objasnili svoju ekspanziju u teritoriju Srbije kao svoje prirodno pravo, jer su tvrdili da je Morava bugarska rijeka.

Srbi su migrirali iz NDH, Kosova i Metohije. Do završetka rata, Srbija je pružila utočište za 240 000 srpskih (i slovenačkih) izbjeglica, koje su ranije migrirale iz drugih djelova Jugoslavije. Međutim, novije studije tvrde da je ovaj broj bio i do 400 000 (...). Najgori oblik denacionalizacije je bio u NDH, koja je postala poznata po Holokaustu, genocidu nad Srbima, Jevrejima i Romima.

Petranović, str. 42, 43)

Grupa partizana

Povjesni muzej Istre

GRAĐANSKI RAT

Međusobni konflikti bili su izazvani etničkim i vjerskim sukobima, saradnjom sa okupatorima i interesom komunista da uđu u borbu protiv klasnog neprijatelja pod patronatom Narodnooslobodilačkog pokreta. Korijeni sukoba zadirali su čak i u predratne podjele koje su se samo uvećale tokom rata.

OSLOBODILAČKI POKRET U JUGOSLAVIJI

Jugoslovenski oslobodilački pokret (partizani) bio je, sa izuzetkom sovjetskog, najjači u Evropi. Zbog svojih ilegalnih organizacija, komunisti su bili jedini koji su zadržali političku mrežu na čitavoj podijeljenoj teritoriji Jugoslavije. Oni su organizovali otpor i vlastite operacije koje su privukle narod da se pridruži masovnom pokretu i inicira revoluciju.

Političari koji nijesu pobjegli iz zemlje po izbijanju rata željeli su, barem prividno, da zadrže položaj, sarađujući sa okupatorom ili pasivno čekajući oslobođenje. Pošto je Jugoslavija bila suočena sa ozbiljnom ekonomskom i političkom krizom prije rata i pošto su pojedini narodi i manjine bili u neravnopravnom položaju, ljudi su pokret otpora shvatili kao mogućnost za drugaćiji poslijeratni režim i kao sredstvo za ukidanje nacionalne i socijalne nepravde. Zbog različitih okupacionih sistema i interesa pojedinih naroda, Jugoslovenski pokret otpora bio je vrlo šarenolik.

U poređenju sa četnicima, ustašama i drugima, partizani su bili mnogo disciplinovаниji, ali su i oni bili skloni osvetama, konfrontacijama, torturama i masakrima nad civilima. Za razliku od njihovih protivnika, navedeni postupci nijesu bili dio zvaničnog „načina borbe“. Reputacija Narodnooslobodilačkog pokreta opala je uslijed masovnih nezakonitih obračuna sa članovima kvinsliških formacija nakon rata.

R , 1995, . 157

ČETNIČKI POKRET – ime je izvedeno od riječi četa, četovanje, i potiče iz perioda buna i borbi za vrijeme Ottomanskog carstva. Pokret je imao punu podršku zapadnih saveznika do kraja 1943. S obzirom na to da su govorili u korist odbrane i saradnje sa okupatorima, u očekivanju promjena na svjetskim frontovima, njihova borbena taktika razlikovala se od partizanske.

Kasnije su se pridružili borbi, pretpostavljajući da će njihova saradnja sa osvajačima biti zaboravljena. Njihova strategija je bila okrenuta ka dominaciji Srba u obnovljenoj Jugoslaviji i obračunu sa Hrvatima i manjinama, jer su ih smatrali glavnim krivcima za poraz Kraljevine i patnje Srba. Zalagali su se za ideologiju etnički čiste Velike Srbije sa izlazom na more, mada su dozvoljavali i federativnu vezu sa smanjenom Hrvatskom u Jugoslaviji. Njihov vođa Dragoljub Mihailović bio je vojni ministar u

četvrtičke vojske u otadžbini. Tokom 1941. dva puta su se pokušala međusobne sukobe (poraz četnika nad partizanima) protiv Njemaca i odbacio zahtjev kojim bi partizani postali slobodna vojska. Četnik se sporadično borio protiv Njemaca i napadao partizansku vojsku, dok se manji dio četnika pridružio partizanima. Njihovi vojnici su smatrali borbu protiv Četnika svojom primarnom misionarskom zadatkom, a u sklopu nje je disciplina i bili su brutalni prema civilima.

Četnik Mićo

Foto kolekcija istorijskog muzeja BiH,
broj inventara 133

Četnici, Bijeljina

Foto kolekcija istorijskog muzeja BiH,
broj inventara 129

Eugen Dido Kvaternik, desno na slici načelnik RAVSIGUR-a (komesar za javni red i sigurnost od 1941. do 1943.)

USTAŠE I NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA (NDH)

Nezavisna Država Hrvatska proglašena je 10. aprila 1941. Proglasio ju je ustaški pukovnik Slavko Kvaternik. Vođa ustaša je bio dr Ante Pavelić. NDH je bila u potpunosti zavisna od njemačkog rukovodstva i stalno je bila na rubu opstanka zbog partizana i interesa Italijana za njihovu teritoriju, naročito Bosnu i Hercegovinu.

NDH je bila ekstremno katolička država. Zakonodavstvo je bilo nacionalističko, rasističko, neprijateljsko prema Srbima, Jevrejima, Romima i komunistima. Muslimani nisu bili priznati kao nacija i smatrani su Hrvatima, kao i Slovenci, za koje se govorilo da su „Hrvati sa Alpa“.

Vojne jedinice NDH uključivale su domobrane, ustaše, naoružanu policiju i snage reda i bezbjednosti. Ustaške jedinice su bile partijska vojska, na čelu sa ustaškim stožerom i Pavelićem kao vodom. Neke jedinice su bile naročito okrutne, slično kao i policija pod komandom Kvaternikovog sina Gvida. Domobrani su bili kopnena vojska sa malim dijelom mornarice i vazduhoplovstva. Dio domobrana se borio na Istočnom frontu i uglavnom izginuo u Bici za Stalingrad.

Ustaša

Foto kolekcija istorijskog muzeja BiH,
broj inventara 137

Buržoaska frakcija

Izvor 1

Na Narodnoj skupštini Slovenije 11. aprila 1941. ban Marko Natlačen poziva Slovence i građane Ljubljane da ostanu mirni iako očekuju okupaciju.

Slovenci! Građani Ljubljane!

Ljubljana, glavni grad Slovenije, uskoro će biti okupirana. U ovom trenutku, mi treba da održimo red i mir koji su nam tako svojstveni! Moramo ostati pribrani, fokusirani, disciplinovani i vjerski potomci naših predaka! Pokažimo naše dostojanstvo na miran način!

Nacija nam je izložena dvama najvećim grijesima. Sada, kada nas je naša vojska napustila, najveći grijeh u narodu bio bi ako bi civili uzeli oružje protiv strane vojske ili protiv nacionalne manjine, ili ako biste protiv njih djelovali na bilo koji drugi neprijateljski način. Ako bismo činili tako, stotine naših rođaka biće izloženo velikoj opasnosti i teškoćama.

Drugi grijeh bi bila denuncijacija, koja je nespojiva sa dignitetom čovjeka. Denuncijacija je tako težak grijeh da ga narod nikada neće oprostiti. Prema tome, ne dozvolite da se denuncijacija podigne među nama.

Predstavnici državne i lokalne vlasti ostaće na svojim pozicijama i radiće dok se ne naredi drugačije. Isti zakoni su na snazi dok se ne naredi drugačije. Svaka promjena biće objavljena.

Zakoni se moraju bezuslovno poštovati!

Javni red i mir se niže ne smije remetiti! Neka se naša disciplina pokaže i u ovom teškom času!

Ne bježite, izdržite i istrajte!

- Ban-i-Narodna skupština Slovenije -

Slovenski dom, leta VI., št. 83, petek 11. aprila 1941

Radnička frakcija

Izvor 2

Fundamentalne tačke Oslobođilačkog fronta, objavljene 22. juna 1941. na dan njemačke invazije na Sovjetski savez

1. Mora se povesti nemilosrdna oružana akcija protiv osvajača.
2. Akcije služe kao početna tačka za oslobođenje i ujedinjenje svih Slavena.
3. Na osnovu prirodne zajednice slavenskih naroda, Oslobođilački front ne priznaje podjelu Jugoslavije i svim silama se boriti [T9444.8976 -0.2 (s (b) -0.2f.2 (g) -0.2 (o)-0.2 (sl) -0.2 (a) -0.2 (vi) F4.BT 9 0i) F4.16-44.5 (Tc 9 0 (e) 55.6 (a) -f (i) 23.61 () -4

Crkva između dve vatre

Izvor 3

Pismo biskupa ljubljanskog, Gregorija Rožmana, visokom komesaru E. Gracioliju

Ekselencijo!

Dekret o aneksiji slovenačkih teritorija koje je okupirala italijanska vojska, izdat je danas. Uzimajući to u obzir, moram izraziti zahvalnost Vašoj Ekselenciji, jer teritorija biskupije omogućava veliki razvoj u kulturnom i vjerskom pogledu, tako da očekujemo da oblikujemo autonomiju nacionalnog života u smislu dekreta, u korist crkve i moralnosti. Izražavam moju potpunu odanost i molim Boga da blagoslovi Vas i sve naše napore za dobrobit našeg naroda.

Griesser – Pečar, Tamara: *Razdvojeni narod. MK. Ljubljana 2004.* str. 180.

Izvor 4

Pismo vjernicima ljubljanskog biskupa Gregorija Rožmana krajem oktobra 1941. On govori o stavu Pape i katoličke crkve o komunizmu.

Pitanje, koje je objasnio i uredio (Škof. list 1937, pg. 39! 59) Papa Pije XI u cirkularnom pismu „Divina Redemptoris“, od 19. marta 1937, je relevantno za nas. U njemu on izjavljuje: „Komunizam se, po svojoj prirodi, protivi svakoj religiji“, (tačka 22), „komunizam je nešto što je u svojoj srži loše, tako da nijedna osoba bliska hrišćanstvu ne treba da sarađuje s njim“ (str. 58). Papski principi se primjenjuju na nas, pa o njima nećemo raspravljati već ćemo ih se držati po našoj savjeti i saznanjima. Očekivati određeni kulturni razvoj ili čak nacionalnu slobodu od komunista je isprazno i fatalna greška, koja bi osudila narod na najgore ropstvo i uništila ga.

Weber, T., Novak, D.: *20. stoletje v zgodovinskih virih, besedi in slikah. Druga svetovna vojna v Sloveniji in Jugoslaviji. DZS. Ljubljana 1998.* str.. 49.

Pitanja:

- Objasni stav biskupa ljubljanskog Gregorija Rožmana prema italijanskom okupatoru i razloge njegovih postupaka.

Izvor 5

Odnos sveštenstva prema Oslobođilačkom frontu

OF je organizacija osuđena od strane biskupa kao antinacionalna i antikatolička institucija. Katolik ne smije uzeti učešće u njemu, niti ga pomagati na bilo koji način (...). Ukoliko bi oni, samozvani, ugrozili slobodu i kretanje ljudi, ili nametali svoje iluzije, ili prisiljavali ljudi da idu u brda (tj. u partizane), svaka fizička samoodbrana kao i organizovana odbrana od njih je dozvoljena. Kao što pojedinac može da se brani od nepravednog nasilnika, na isti način selo ili naselje može sebe zaštititi.

Izvor 6

Biskup Gregorij Rožman sa komandantom slovenačkih domobrana generalom Leonom Rupnikom i SS generalom Ervinom Rezenerom na stadionu u Ljubljani prije zakletve.

Izvor 7**Obavezna vježba za pritvorene sveštenike u kasarni Mevlje u Mariboru.**

U maju 1941., oko 1 300 Slovenaca bilo je u logorima širom Slovenije, oko 130 njih bili su sveštenici. Ti sveštenici bili su podvrgnuti izrazitim fizičkim naporima, bili su zatvarani u bunkere i batinani.

Raziskujem preteklost 9. Delovni zvezek. Rokus. Ljubljana 2005. str. 96.

Izvor 8**Nakon partizanskog sastanka ispred Doma kulture u Prezidu, 14. 10. 1943: vjerski službenik 14. diviziona Jože Lampret u pratnji sveštenika Franje Poša.**

Kržišnik, Zvone: Patrulja zvestobe. Kulturniška skupina 14. divizije. Založba Borec in Partizanska knjiga. Ljubljana 1984. – foto: Jože Petek, fotoreporter 14. divizije.

Pitanja:

1. Kakav je bio položaj katoličkog sveštenstva u njemačkom okupacionom sistemu?
2. Da li su svi sveštenici radili prema stanovištu Vatikana?
3. Zašto su neki sveštenici sarađivali sa Narodnooslobodilačkim pokretom?

Izvor 9**Iz govora Božidarja Gorjana na 65. godišnjici oslobođenja doline Gornja Savina, objavljenog 20. 2. 2011.**

(...) Neću govoriti o brigadama ili našem hrabrom narodu, u vezi sa današnjim sjećanjem na oslobođenje Savinje prije 65 godina. Međutim, pomenuće život i djelo dvojice važnih sveštenika iz Štajerske: Jože Lampret bio je vjerski službenik u 14. divizionu, dok je Franc Šmon imao istu ulogu u 14. Operativnoj grupi za regije Štajerska i Koruška. Svijet je vido fotografiju Lampreta, u neudobnoj svešteničkoj odeždi, kako nosi ranjenika. On predstavlja veliki ljudski napor i stradanje, posvećen spasavanju ljudskog života, a simbolično i slovenačke nacije. Da, čak su i sveštenici bili na strani Oslobodilačkog fronta, na strani partizana, spasavajući sudbinu slovenačkog naroda. Lično sam poznavao obojicu, i osjećam se obaveznim da govorim o njihovim plemenitim životima. Svojim vjerskim djelovanjem, oni su duhovno obogatili našu borbu. (...) Osvajači su htjeli potisnuti slovenstvo u Štajerskoj, progoneći slovenačke sveštenike. Borba za pravo na vjeru na maternjem jeziku postala je sastavni dio oslobodilačkog pokreta. (...) Vjernici su patili zbog nedostatka vjerske slovenačke službe. Zbog toga je teret partizanskih sveštenika bio još veći. Njihova usamljena borba zahtijevala je nadljudske žrtve. Moral i utjehu pružali su komesari, dok su se partizanski sveštenici brinuli o pitanjima vjere. Osim rada u jedinicama, sveštenici su pružali zaklon seljacima na područjima где su partizani imali krov nad glavom. (...)

www.zb-nob-solcava.si/2011/02/govor-bozidarja-gorjana-boga-ob-65-obletnici-osvoboditve-zgornje-savinjske-d/
(10. 5. 2013)

Radnička frakcija - partizani**Izvor 1**

Dva partizana, Jože Simšič – Jelen i Dane Matko – Matija (Gornje Jezero, proljeće 1944)

<http://stareslike.files.wordpress.com/2012/01/120107002.jpg>
(10. 5. 2013)

Izvor 4

Slovenski pjesnik i partizan
Matej Bor opisuje neprijatelja u pjesmi "Hej, brigade".

HEJ, BRIGADE
Hej, brigade, hitite,
razpodite, požgite
Gnezda belih in črnih vragov!
Hej, mašinca, ...

Matej Bor, Hej brigade. Iz borb in življenja prvih štirih slovenskih brigad, september 1952

Izvor 2**Odlomak iz partizanskog zakonika****Član 1**

Partizanske jedinice čine dobrovoljci ! partizani koji žele da se lojalno i uporno bore, sa oružjem u rukama, protiv fašističkih okupatora, za veliki cilj oslobođenja Slovenaca i prava radnog naroda. Oni su u bliskom kontaktu sa slovenačkim masama i svim narodima, bore se protiv fašističke bande, oslanjajući se na operativne i vojne akcije čuvene radničko-seljačke Crvene armije Sovjetskog Saveza (...). Partizani neće stati dok se ciljevi zbog kojih su se digli na oružje ne ispune.

Član 2

Partizanske jedinice prihvataju svakog čovjeka, bez obzira na politička uvjerenja i nacionalnu pripadnost, koji prihvata pomenute ciljeve, koji je moralno neiskvaren i koga prihvati partizanski regrutni odbor. Pristupanje partizanima znači da partizan posvećuje sve svoje snage i život oslobođenju Slovenaca i radnog naroda.

Član 3

Provodenje partizanskih dužnosti trajeće do konačnog trijumfa borbe za oslobođenje slovenskog naroda. Partizan može biti oslobođen svojih revolucionarnih dužnosti samo u slučaju bolesti ili smrti. Kod pristupanja partizanima, pojedinac mora biti dobropremljen odjećom, cipelama, donjim vešom, čebetom, hranom za neđelju dana i, ako je moguće, oružjem. Poželjno je da ima sa sobom mape, kompas, dvogled, neophodni sanitarni materijal i ostale potrepštine.

Zbornik dokumentov in podatkov o narodnoosvobodilni vojni jugoslovenskih narodov, del VI. knjiga 1/5 Ljubljana 1956.

Izvor 3**Partizanska zakletva**

Ja, partizan oslobođilačke vojske slovenskog naroda, koja se bori zajedno sa Crvenom armijom Sovjetskog Saveza i svih drugih naroda koji se bore za slobodu, borim se za oslobođenje i ujedinjenje slovenskog naroda, za bratstvo i mir među narodima i bolju budućnost radnog naroda, i zaklinjem se pred mojim narodom i saborcima: Da ću dati sve u mojoj moći za slobodu slovenskog naroda, radničke klase i za napredno i slobodoljubivo čovječanstvo u svetom ratu protiv fašista i bandita, i neću zaboraviti partizanske redove, kojima sam se pridružio dobrovoljno i svjesno, i da neću položiti svoje oružje do konačne pobjede nad fašistima i potpunog ispunjenja velikog cilja za slobodu slovenskog naroda.

U borbi za velike oslobođilačke ciljeve, zaklinjem se da ću štititi čast i nepovredivost naše partizanske zastave svojom krvlju i da ću, ako treba, dati i svoj život.

Zbornik dokumentov in podatkov o narodnoosvobodilni vojni jugoslovenskih narodov, del VI. knjiga 1/5 Ljubljana 1956

Pitanja:

1. Uz pomoć različitih izvora, pokušaj da utvrдиš ko je mogao da se pridruži partizanima i što je odlazak u partizane značio za pojedinca.
2. Kome su se partizani zaklinjali i kako je glasila zakletva?
3. Kakva je poruka pjesme Hej brigade? Objasni značenje te pjesme za ono vrijeme.

BURŽOASKA FRAKCIJA – SLOVENSKI ČETNICI (PLAVE BRIGADE)**Izvor 5**

Izvještaj komandanta slovenačkih četnika Karelja Novaka nakon povratka sa sastanka sa Dražom Mihailovićem u Ravnoj Gori (1941).

Uskoro poslije toga, putovao sam u Srbiju sa pukovnikom Avšićem. Beogradska organizacija pod rukovodstvom majora Todorovića obezbijedila je falsifikovane dokumente. Nakon nekih velikih zajedničkih uspjeha protiv Njemaca, Srbija je doživjela izdajnički napad na četnike. Nakon sastanka i izvještaja pukovniku Mihailoviću, on nam je dao pisano odobrenje za djelovanje; Avšić kao komandant i ja kao načelnik štaba JVVD (Jugoslovenske vojske u otadžbini na području Slovenije). Napustili smo Ravnu Goru i vratili se u Sloveniju, đe su komunisti već započeli jaku propagandu protiv četnika. Ja sam prekinuo veze sa Oslobođilačkim frontom, ali onda su Radovan Avšić i tri bivša ministra i bana prešli komunistima i iskoristili Mihailovićevo odobrenje. To je bio razlog zbog koga se većina aktivnih oficira protivila njihovoj odluci. Za mene, put je bio jasan: djelovati za kralja i Jugoslaviju, organizovati ilegalne vojne snage, boriti se protiv neprijatelja i zauzeti odbrambeni stav prema partizanima.

Tabor, št. 9 - 10, letnik 1982, str. 154 / Odporniško gibanje v Sloveniji 1941 – 1943, Iz arhiva podpolkovnika Karla Novaka, zastavnika Jugoslovenske vojske v domovini

Pitanja:

1. Pod čijom komandom su bili slovenski četnici i kakvi su bili njihovi odnosi sa Oslobođilačkim frontom?
2. Uz pomoć izvora pokušaj da razumiješ za koje ciljeve su se oni borili.

Izvor 6

**Slovenački četnik
Jože Sinjur iz Dolenja Vas**

Nose, Aleš: Domobranci zdravo – bog daj. Protikomunistične enote na Slovenskem 1942 – 1945). Modrijan. Ljubljana 2008. str. 31.

Seoska garda (MVAC – Milizia Volontaria Anti Comunista) – Dobrovoljačka antikomunistička milicija

Izvor 1

Grupni portret Seoske garde. Polovina muškaraca je u obojenim italijanskim uniformama, a ostali su u civilnoj odjeći. Prvi slijeva u prvom redu ima njemačku lobanju (Totenkopf) na beretki.

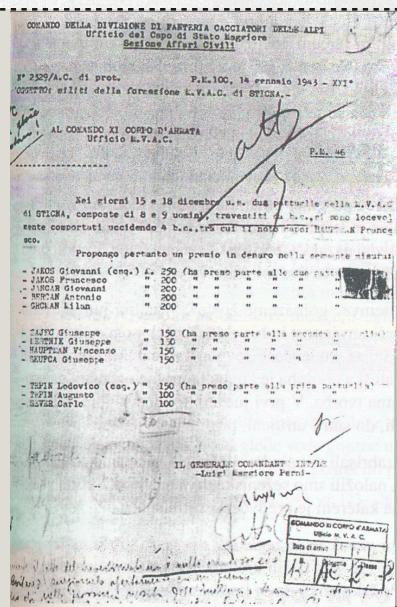

Nose, Aleš: Domobranci zdravo – bog daj. Protikomunistične enote na Slovenskem 1942 – 1945). Modrijan. Ljubljana 2008. str. 75. – Zasebni arhiv

Izvor 3

Izvještaj računovodstva
italijanske komande za
Ljubljani o podjeli oko
15 120 lira
članovima MVAC
jedinica – italijanska
verzija.

Weber, T., Novak, D.:
20. stoletje v zgodovinskih virih,
besedi in slikah.
Druga svetovna vojna v
Sloveniji in Jugoslaviji.
DZS. Ljubljana 1998. str. 65

Pitanja:

1. Nabroji neke zadatke Seoske garde.
2. Kome su pomagali?
3. Ko ih je finansirao?

Izvor 2

Freska na stražarskom mjestu Seoske
garde u Ljubljana Dravlje.

Nose, Aleš: Domobranci zdravo – bog daj.
Protikomunistične enote na Slovenskem 1942 –
1945. Modrijan. Ljubljana 2008. str. 42. – Zasebni
arhiv

Izvor 4

Odlomak koji govori o uspostavljanju
Seoske garde

Evo kako je Legija, kasnije „prekrštena“ u „Militia Volontaria Antikomunista ! MVAC“ od strane Savoja, bila osnovana. Bila je zamišljena kao slovenačka narodna armija koja bi trebalo da štiti narod. Farmeri su tražili oružje u svim djelovima Ljubljanske pokrajine, tako da niko nije prisiljavao farmere da uzmu oružje. Njihov poriv za samoodbranom i želja za preživljavanjem su bili razlog za djelovanje.

V službi domovine (s. n. 1945), str. 15

Domobrani**Izvor 5****Apel za osnivanje slovenskih domobrana u septembru 1943.**

Zbog izdaje kralja Italije i njegovog zarivanja noža u leđa maršalu Badoliju, vojska Italije više ne postoji. Nakon sramne izdaje Badolijeve klike, situacija je potpuno jasna: čak i naša voljena domovina biće predata boljševicima uz pomoć angloameričke plutokratije. Izdajnički i boljševički sljedbenici vodili su borbu koja je gurnula vrijedne, poštene i vjerujuće ljudе u patnju, nasilje, glad, pljačku, i na put sekularnih i bezdušnih robova, kao i nečasnih pomagača u korist svjetske tiranije protiv Jevreja.

Velika Njemačka armija, poslana po naređenju Firera, došla je u našu zemlju da nas zaštitи. Njemački vojnici i oficiri su se hrabro borili. Hrabrost, čast i odanost njima su sveti. Oni ne poznaju beščašće i kukavičluk. Sa svojom velikom borbenom silom, Njemačka je jedina tvrđava protiv boljševizma i kapitalizma. Mlade nacije Evrope boriće se protiv boljševizma i kapitalizma pod njemačkom komandom.

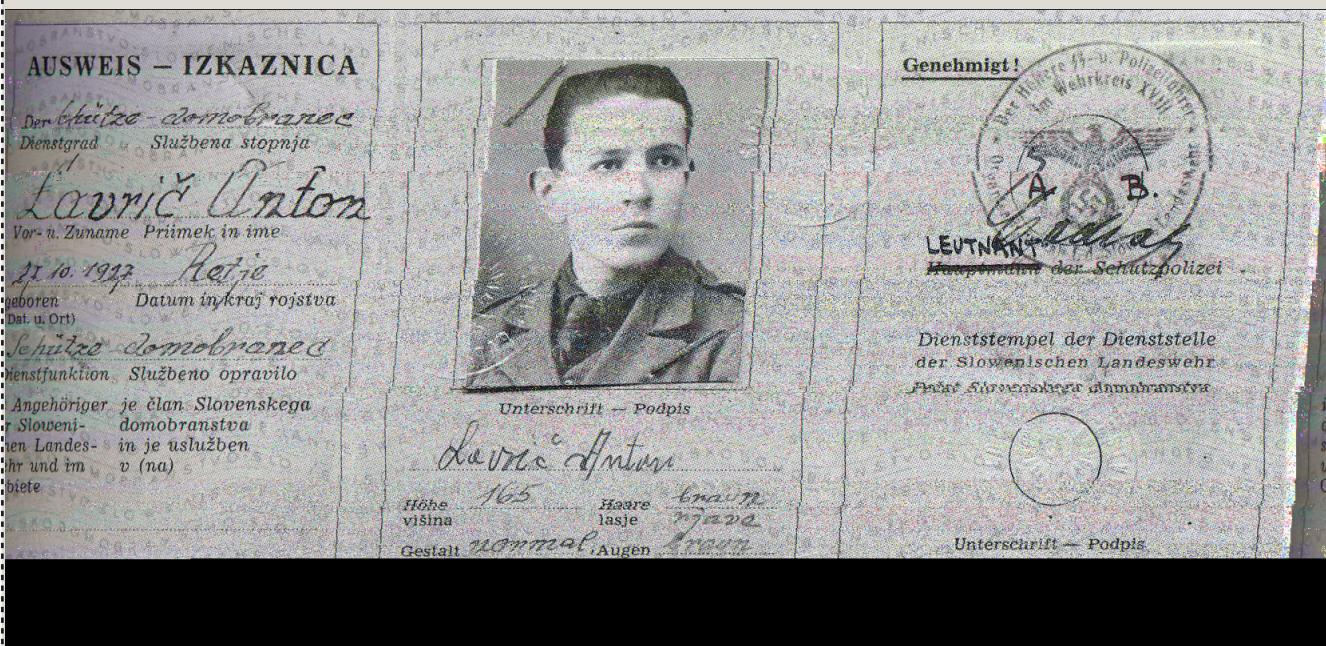
Krenimo u bitku protiv komunističkih bandita i pljačkaša i borimo se za egzistenciju naše domovine! U svom proglašu, predsedavajući pokrajinske uprave divizijski general Leon Rupnik, izrazio je naše ciljeve jasno i definisao naše dužnosti. Pod rukovodstvom slovenskih komandira, uništićemo boljševičke ubice i palikuće u našoj zemlji. Njemačka vojska i policija će nas podržati svojim iskrenim prijateljstvom.

Naša dužnost je: svaki čestiti Slovenac, sposoban za borbu u dobi od 18 do 35 godina, treba se dobrovoljno javiti da zaštitи svoju domovinu, da održi red i disciplinu, te da vrati uništene domove u Slovensku domobransku legiju.

Slovenci! Možete se prijaviti u Komandi slovenskih domobrana u zgradi opštine, Ambrožev trg 7 u Ljubljani ili u opštinskoj kancelariji nadležnoj za vaše područje ukoliko živite na selu.

SLOVENSKI DOMOBRANI

Weber, T., Novak, D.: 20. stoletje v zgodovinskih virih, besedi in slikah. Druga svetovna vojna v Sloveniji in Jugoslaviji. DZS. Ljubljana 1998. str. 93

Izvor 6**Legitimacija slovenačkog domobrana**

Nose, Aleš: Domobranci zdravo – bog daj. Protikomunistične enote na Slovenskem 1942 – 1945. Modrijan. Ljubljana 2008. pg. 189 – Zasebna zbirka avtorja.)

Izvor 7

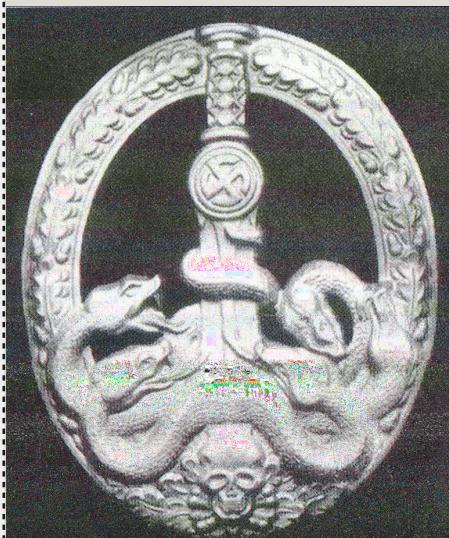
Prva linija 47. odreda u Cerknici. Četvrti zdesna nosi antipartizansku značku na džepu na grudima.

Nose, Aleš: Domobranci zdravo – bog daj. Protikomunistične enote na Slovenskem 1942 – 1945). Modrijan. Ljubljana 2008. str. 152.

Izvor 8

Antipartizanska značka

Nose, Aleš: Domobranci zdravo – bog daj. Protikomunistične enote na Slovenskem 1942 – 1945). Modrijan. Ljubljana 2008. str. 194.

Izvor 9

Domobranska zakletva

"Zaklinjem se Bogom svemućućim da će biti hrabar, odan i poslušan mojim pretpostavljenim i da će savjesno ispunjavati moju dužnost prema slovenskoj domovini kao dijelu slobodne Evrope, te da će uzeti učešće zajedno sa njemačkim snagama pod komandom Velike Njemačke, SS trupa i policije, u zajedničkoj borbi protiv bandita i komunista i njihovih saveznika. Za tu borbu spremam se da žrtvujem i svoj život. Tako mi Bog pomogao.

Slovenec, 21. 04. 1944

Odlomak iz domobranske zakletve

<http://www.youtube.com/watch?v=V14a2rp5fAM>
(10. 5. 2013)

Pitanja:

1. Uz pomoć izvora pokušaj da objasniš zašto su formirani Slovenski domobrani i ko ih je finansirao.
2. Imenuj osnivača Slovenskih domobrana.
3. Pokušaj da otkriješ kome su se Slovenski domobrani zakleli na vjernost i protiv koga su se borili. Za pomoć koristi tekst domobranske zakletve.

Osnivanje antirevolucionarne frakcije

Izvor 1

Memorijalna razglednica žrtava iz Bzovika i Dobrunja, žrtve partizanskog terora iz 1942.

Izvor 2

Služba sigurnosti (tajna policija – VOS), koja je radila unutar Oslobođilačkog fronta, koristila se ubistvima u Ljubljani i okolnim područjima, te je dodatno povećavala jaz između frakcija.

Samo u Ljubljani pripadnici VOS-a izvršili su 49 napada na predstavnike javnog života. Komunistički teror proširio se preko čitave Ljubljanske pokrajine jer su komuništici ubijali sveštenike, gradonačelnike, viđenije seljane, članove Katoličke akcije, dječake i devojčice na selu, starije osobe, decu, pa i čitave porodice – riječju, svakoga za koga su posumnjali da sarađuje sa „Belogardejcima“.

V , D
L
L 1943 ;

Izvor 3

Izjava Komande Slovenskih partizanskih odreda o saradnji s okupatorom

Komanda Slovenskih partizanskih snaga dobila je pouzdane informacije da neki od Mihailovićevih – Belogardejskih elemenata vode pregovore sa Italijanima, u cilju organizovanja i naoružavanja bandi, uz pomoć Italijana i njihovog oružja. Njihova namjera je da ubače bande na slobodnu teritoriju Slovenije, koja je pod demokratskom upravom Oslobođilačkog fronta, da napadaju partizanske trupe i da pokrenu bratoubilački rat u korist okupatora. U skladu sa svim ovim izdajničkim pripremama, a u interesu održavanja jedinstva Slovenaca i velikih dostignuća trenutne borbe slovenačkog naroda za oslobođenje koja je dovela do oslobođenja polovine tzv. Ljubljanske pokrajine, Komanda vas podseća, u najstrožem obliku i po posljednji put da:

1. Svako ko obavlja pripreme za formiranje bilo kakve oružane grupe izvan partizana ili koja ne bi bila podređena Komandi Slovenskih partizanskih odreda, biće smjesta streljan.
2. Svako ko organizuje bratoubilački rat ili obavlja neke druge akcije koje bi pomagale osvajačima, biće strijeljan.
3. Naređenja, koja dozvoljavaju smaknuće bilo koga ko ugrožava jedinstvo Slovenske narodne armije, na području pod komandom Slovenskih partizanskih odreda, biće poslana svim partizanskim tijelima na oslobođenom području.

Gore pomenute mjere – zasnovane na dekreту Oslobođilačkog fronta – razmotrene su od strane Komande Slovenskih partizanskih odreda pri potpunoj svijesti da samo najveća predanost i nesaranđnja sa elementima koji provociraju građanski rat radi interesa njihove klike, može sprječiti slovenački narod da plati cijenu izdaje – kada ti elementi uspiju u izvršenju još krvavijih djela izdajnika na sličan način kao što je to bilo u drugim djelovima Jugoslavije – stotinama životima svojih najboljih sinova i kćeri.

Smrt fašizmu – sloboda narodu!

Na položaju, 27. maja 1942.

Komandant: Peter Strugar, s.r.

Za Komandu Slovenskih partizanskih trupa:

Politički Komesar: Jernej Posavec

Slovenski poročevalec, leto III, štev. 22, 2. 6. 1942

Pitanje:

Koji su postupci Oslobođilačkog fronta pomogli razvoju nepovjerenja i odbrambenog stava buržoaske frakcije?

Izvor 4

FILMOVI:

Gledanje dva odlomka iz dokumentarnog filma RTV Slovenije "Vrijeme rata" iz 2005.

Nasilje domobrana

Pogledajte priču Angele Kumše u filmu Vrijeme rata i odgovorite na sljedeća pitanja:

1. Čija je žrtva narator?
2. Kakvu je sudbinu izbjegla i kako?
3. Objasni da li su svi domobrani imali iste stavove.
4. O čijem još nasilju nam govori Angela? Daj nekoliko primjera.
5. Objasni da li su svi saglasni sa tim postupcima.

Partizansko nasilje

Pogledaj priču Marije Marolt rođ. Bradeško, iz filma Vrijeme rata i odgovori na sljedeća pitanja:

1. Čije su žrtve bili pripadnici porodice Bradeško i zašto?
2. Kakva je bila njihova sudska?
3. Objasni da li je ovo pojedinačan primjer ili dio šire slike?
4. Objasni da li je zemlja pretrpjela gubitke zbog žrtava partizanskog nasilja poslije rata.

Nakon što čujete oba svjedočenja, Angelino i Marijino, pokušajte da objasnite i date razloge građanskog sukoba za vrijeme Drugog svjetskog rata

S , T : P

. R

20.

L

RS š . 2010. . 233

Pojmovnik

OSLOBODILAČKI FRONT – organizacija koju je 26. aprila 1941. u Ljubljani osnovala Komunistička partija Slovenije, Hrišćanski socijalisti, lijevo krilo Sokolskog društva, i kulturni radnici. Na početku, organizacija je bila koalicija nekoliko grupa, a od 1943. Komunistička partija preuzeala je vođstvo nad organizacijom. Ova organizacija je organizovala otpor protiv okupatora.

VOS – Obavještajno-bezbjednosna služba, osnovana u avgustu 1941. pod komandom Komunističke partije Slovenije. Njihovi zadaci su bili obavještajni rad, likvidiranje saradnika okupatora i protivnika komunizma.

PARTIZANI – dobrovoljci u borbi protiv okupatora; armija koju je organizovao Oslobođilački front i koja je koristila gerilski način ratovanja (napadi na neprijateljske jedinice ili sabotaže).

SLOVENAČKI ČETNICI (PLAVE BRIGADE) – pripadnici bivše Jugoslovenske vojske koji su u početku sarađivali sa partizanima. Nakon napada četnika (pod vođstvom Draže Mihailovića) na srpske partizane, slovenački četnici su se podijelili u dvije grupe. Jedna, pod vođstvom Jake Avšića, prešla je u partizane, druga grupa pod vođstvom Karella Novaka, ostala je vjerna Mihailovićevim četnicima i sarađivala s okupatorom. Slovenački partizani nazivali su ih Plave brigade. Partizani su ih porazili nakon kapitulacije Italije 1943.

SEOSKA GARDA (MVAC ili BIJELA GARDA) – antikomunistička jedinica osnovana 1942. u Ljubljanskoj pokrajini (dijelu Slovenije pod okupacijom Italije). Njihovo osnivanje podstakao je grub odnos Oslobođilačkog fronta prema ljudima i nelegalne egzekucije koje je Front sprovodio. Seosku gardu je opremio, plaćao i naoružao italijanski okupator, koji ih je nazivao Milizia Volontaria Anticomunista (MVAC) – Dobrovoljna antikomunistička milicija. Koristili su se istim metodama kao i VOS. Partizani su ih zvali Bijelom gardom (po uzoru na Rusiju) i porazili su ih 1943. nakon kapitulacije Italije.

DOMOBRANI – antikomunistička jedinica osnovana 1943. nakon kapitulacije Italije. Bila je pod komandom bivšeg generala Jugoslovenske vojske Leona Rupnika. Domobrani su bili pomoćne policijske jedinice pod njemačkom komandom. Njihov zadatak je bio da štite transportne objekte, da gone (sudski) i hvataju partizane i njihove saradnike.